

**תכנית "מעלה"
מיפוי התפקוד השפתי של תלמידים
עולים ובני-עולים**

**עֲרָפֶת מִבְדָּקִים לְמִוֵּרָה
עֲרָפֶה לְתַלְמִידֵי כִּיתוֹת ו-ז**

שיח דבור

חלק 1: היכרות, שיחה בעל-פה

חלק 2: שיח דבור סביב תמונה

עזרים:

תמונה מבסיס לשיח דבור

מטעמי נוחות – העמודים הבאים מנוסחים בדרך כלל בלשון נקבה (כשמדובר במורה), ובלשון זכר (כשמדובר בתלמיד). ואולם הכוונה בשני המקרים – לשני המינים.

שיח דבור

הנחיות למורה

מטרתו של מבדק זה היא לקבל תמונה על התלמיד בהיבטים אלה:

- הבנת הנשמע והבעה בעל-פה: הבנת הוראות, דיבור תקיני (הגייה, ידע לשוני)
- אוצר מילים אקטיבי של התלמיד (ידע תוכן בעברית)
- יצירת רצף הגיוני בין משפטים, רעיונות / קישוריות ולכידות

במבדק זה שני חלקים:

1. היכרות – שיחה חופשית בעל-פה
2. שיח דבור סביב תמונה

חלק 1: היכרות, שיחה בעל-פה

המפגש יתחיל בהיכרות, שבמסגרתה המורה תקיים שיח מקדים עם התלמיד ובו תעודד אותו לספר על עצמו. המורה גם תציג בפני התלמיד את מטרת המפגש ואת מהלכו.

חלק 2: שיח דבור סביב תמונה

המורה תציג בפני התלמיד את התמונה המצורפת ותבקש ממנו לספר סיפור סביב ההתרחשות בתמונה. התמונה תשמש לפיתוח שיחה או סיפור בעל-פה ובהמשך גם לכתבת סיפור בכתב. אפשר להציע לתלמיד לספר סיפור לפי אחת מהאפשרויות הבאות: סיפור אישי המתקשר לתמונה או תיאור של התמונה. במידה והתלמיד מתקשה ניתן לסייע לו בעזרת שאלות מנחות.

במהלך המפגש, על המורה לתעד בכתב את דברי

התלמיד בכל שלב במקום המיועד לכך בדף לתיעוד חופשי של דברי התלמיד.

חשוב לציין, שהמורה איננה אמורה לשאול את

כל השאלות המוצגות להלן. בשיחה יהיו גם חלקים תלויי הקשר הדורשים גמישות, בהתאם לנסיבות. המורה מתבקשת ליצור סיטואציה רגועה ולהפעיל אסטרטגיות שיח מגוונות כדי לעודד את התלמיד לשתף פעולה ולדבר.

בתום המפגש על המורה להעריך בכתב את תפקוד התלמיד על גבי המחווון להערכת השיח הדבור (עמוד 2).
קידוד 1).

ייתכן כי **במהלך המפגשים הבאים** יתברר למורה שתפקודו של התלמיד בשיח הדבור שונה מזה שבא לידי ביטוי במהלך מפגש זה. במקרה כזה עליה למלא את המחווון להערכת השיח הדבור פעם נוספת במבדק השני, ולציין זאת במקום המתאים במחווון (עמוד קידוד 2).
בכל מקרה, אין לבחון שוב את התלמיד, אלא רק לתאר על גבי המחווון את תפקודו במהלך המפגשים האחרים.

שלבים בביצוע השיח הדבור

פירוט, הסבר ודוגמאות	שלבים
<p>אנחנו נפגשים כדי שאוכל להכיר אותך טוב יותר. למפעל שלנו יהיו כמה חלקים. תוק כדי המפעל אני אכתוב את הדברים שאתה אומר, כדי שלא אשכח. נתחיל בהיכרות, נשוחח ונסיים ביצירת סיפור לתמונה. אם אתה לא יודע או לא מבין משהו, אתה מוזמן לשאול ולברר זאת איתי.</p>	<p>שלב 1 המורה מספרת לתלמיד על מהלך המפגש ומטרתו.</p>
<p>המורה תעודד את התלמיד להציג את עצמו. אפשר להיעזר בשאלות:</p> <ul style="list-style-type: none"> - היכן נולדת? - היכן הורייך נולדו? - באיזו שפה אתה מדבר בבית? עברית בלבד, עברית ושפות אחרות? (פרט), רק שפות אחרות? (פרט) - מהו שט הרחוב שבו אתה גר? - ספר לי על מאכל שאהוב עליך. - מהי תכנית הטלוויזיה הכי אהובה עליך? - האם קראת ספר שמצא חן בעיניך? - האם אתה משחק במחשב בבית? באיזה משחק אתה הכי נהנה לשחק? - האם יש לך אחים או אחיות? כמה? - מה אתה אהב לעשות אחר הצהריים? - עמ מי בדקת כלל אתה משחק בבית-הספר? ואחר הצהריים? - מי החבר הכי טוב? מה אתם עושים ביחד? 	<p>התלמיד מציג את עצמו.</p>
<p>התמונה תשמש גם לפיתוח שיחה או סיפור בעל-פה, וגם לכתיבת סיפור בכתב.</p>	<p>שלב 2 שיחה בעקבות התבוננות בתמונה (ילדים חוצים כביש). השתמשי בתמונה כעזר לשיח הדבור (והכתוב)</p>
<ul style="list-style-type: none"> - ספר: מה בתמונה? אולי איזה סיפור מספרת התמונה? - מי הן הדמויות? מה הם עושים? - מה הם עשו קודם, לפני שהצטלמו? מה יקרה אחר-כך? 	<p>תיאור הסיטואציה המצולמת בתמונה</p>
<p>מחווה להערכת שיח דבור.</p>	<p>שלב 3 הערכת שיח דבור באמצעות מחווה</p>

שלב 2: עזר למורה תמונה כבסיס לשיח הדבור והכתוב

המקור לתמונה: "לחיות יחד בישראל" - ספר לימוד במולדת, חברה אזרחות (2005). עמוד 49.
צילום: צביה פיין. הוצאת מטח.

מחווון להערכת השיח הדבור

הנחיות

בתום המפגש, על סמך דברי התלמיד שאותם רשמת ב"טפסים לתיעוד חופשי של דברי התלמיד", העריכי את תפקודו בעמודת קידוד 1 באמצעות ציון המספר המתאים לפי דעתך (מ- 1 עד 4). הקיפי במעגל את המספר 9 במקרה שהתלמיד לא דיבר. במידת הצורך, תוכלי להוסיף בעמודה השמאלית הערות ודברים שחשוב לציין ואינם באים לידי ביטוי במחווון.

יש להעריך את הממד העיקרי בלבד. תת הממדים הם פירוט של הממד העיקרי ומטרתם לסייע בקביעת הציון של התלמיד.

אם במהלך המפגש האחרים יתברר לך שתפקודו של התלמיד בשיח הדבור שונה מזה שבא לידי ביטוי במהלך המפגש הראשון, חזרי להעריך את תפקודו בעמודת קידוד 2.

שימי לב, כי יש לסמן במחווון במקום המיועד לכך (שלב 2) אם התלמיד בחר לספר סיפור אישי או לתאר את האירוע המצולם בתמונה.

שלב	פירוט הממדים הנבדקים	הערכת המורה – עמודת קידוד 1 (בעקבות המפגש הראשון)	הערכת המורה – עמודת קידוד 2 (בעקבות המפגשים האחרים)	הערות
שלב 1 שיח מקדים, הצגת מטרת המפגש ומהלכו, התלמיד מציג את עצמו.	הממד העיקרי – האזנה והשתתפות בשיחה <ul style="list-style-type: none">- מיקוד בדברי הזולת- מעקב אחר רצף הדברים- שאילת שאלות (ע"י התלמיד) כדי להבהיר את מה שאינו ברור- הבנת הנאמר (יכולת לחזור במילים של הלומד על הנאמר)- מתן תשובות הולמות לנאמר- השתלבות בשיח על פי המוסכם- הבנת הוראות בעל-פה וביצוען כמדד להבנה- דיבור לעניין וברמת פירוט מתאימה- אוצר מילים אקטיבי ההולם את הנסיבות- התאמה של נימת הדיבור, עוצמת הקול והאינטונציה, לנסיבות ולהקשר השיחה	1. בתחילת הדרך/תפקוד לא תקין/חלש 2. בדרך להשגת היעד/תפקוד בינוני 3. קרוב להשגת היעד/תפקוד בינוני-גבוה 4. השיג את היעד/תפקוד במיטבו 9. אינו מדבר. ייתכן בשל קשיי שפה או תקשורת לקויה	1. בתחילת הדרך/תפקוד לא תקין/חלש 2. בדרך להשגת היעד/תפקוד בינוני 3. קרוב להשגת היעד/תפקוד בינוני-גבוה 4. השיג את היעד/תפקוד במיטבו 9. אינו מדבר. ייתכן בשל קשיי שפה או תקשורת לקויה	

הערות	הערכת המורה – עמודת קידוד 2 (בעקבות המפגשים האחרים)	הערכת המורה – עמודת קידוד 1 (בעקבות המפגש הראשון)	פירוט הממדים הנבדקים	שלב
	<p>1. בתחילת הדרך/תפקוד לא תקין/חלש</p> <p>2. בדרך להשגת היעד/תפקוד בינוני</p> <p>3. קרוב להשגת היעד/תפקוד בינוני-גבוה</p> <p>4. השיג את היעד/תפקוד במיטבו</p> <p>9. אינו מדבר . ייתכן בשל קשיי שפה או תקשורת לקויה</p>	<p>1. בתחילת הדרך/תפקוד לא תקין/חלש</p> <p>2. בדרך להשגת היעד/תפקוד בינוני</p> <p>3. קרוב להשגת היעד/תפקוד בינוני-גבוה</p> <p>4. השיג את היעד/תפקוד במיטבו</p> <p>9. אינו מדבר . ייתכן בשל קשיי שפה או תקשורת לקויה</p>	<p>הממד העיקרי – סיפור בעקבות התבוננות בתמונה</p> <p>הקיפי במעגל:</p> <p>1. התלמיד בחר לספר סיפור, סיפור אישי.</p> <p>2. התלמיד בחר לתאר את האירוע המצולם בתמונה.</p> <p>הממד העיקרי – סיפור בעקבות התבוננות בתמונה:</p> <p>א. תיאור הסיטואציה המצולמת בתמונה</p> <ul style="list-style-type: none"> - מתן תשובות הולמות לשאלות - תיאור של הסיטואציה, הדמויות ומעשיהן, המקום, ההקשר - שימוש באוצר מילים ההולם את התמונה - תיאור עלילתי של הסיטואציה המצולמת, יצירת רצף הגיוני של האירועים העוקבים כך שניתן לעקוב אחר הנאמר - שימוש תקין בגוף שלישי <p>ב. סיפור, סיפור אישי</p> <ul style="list-style-type: none"> - שיתוף בחוויה אישית הדומה או מתקשרת לסיטואציה שבתמונה - הצגת נקודת מבט אישית תוך שימוש באוצר מילים הולם - שימוש במבנה לוגי של פירוט והדגמה 	<p>שלב 2</p> <p>שיחה בעקבות התבוננות בתמונה (ילדים חוצים)</p>
			<ul style="list-style-type: none"> - כמות המלל שהופק על-ידי התלמיד (מרבה או ממעט בדיבור) - עושר לשוני - קצב דיבור קולח - רגישות להיבט הלשוני של סיטואציה המבדק (באיזו מידה התלמיד מנסה להפגין/ להציג את הידע שלו בעברית) 	<p>היבטים לשוניים כלליים</p>

שלב	פירוט הממדים הנבדקים	הערכת המורה – עמודת קידוד 1 (בעקבות המפגש הראשון)	הערכת המורה – עמודת קידוד 2 (בעקבות המפגשים האחרים)	הערות
דיבור תקיני	<ul style="list-style-type: none"> - הגייה נכונה : מבטא כהלכה את העיצורים והתנועות - תחביר ולשון : המשפט תקין מבחינה תחבירית, שימוש נכון במילות יחס, שימוש נכון בזמנים, בגופים, ה' הידוע, ו' החיבור, לשון זכר-נקבה, יחיד-רבים, תחיליות וסופיות של משקלים ובניינים, מש"ה וכל"ב - אותיות השימוש 	<ul style="list-style-type: none"> 1. בתחילת הדרך/תפקוד לא תקין/חלש 2. בדרך להשגת היעד/תפקוד בינוני 3. קרוב להשגת היעד/תפקוד בינוני-גבוה 4. השיג את היעד/תפקוד במיטבו 9. אינו מדבר. ייתכן בשל קשיי שפה או תקשורת לקויה 	<ul style="list-style-type: none"> 1. בתחילת הדרך/תפקוד לא תקין/חלש 2. בדרך להשגת היעד/תפקוד בינוני 3. קרוב להשגת היעד/תפקוד בינוני-גבוה 4. השיג את היעד/תפקוד במיטבו 9. אינו מדבר. ייתכן בשל קשיי שפה או תקשורת לקויה 	

שלב	פירוט הממדים הנבדקים	הערכת המורה – עמודת קידוד 1 (בעקבות המפגש הראשון)	הערכת המורה – עמודת קידוד 2 (בעקבות המפגשים האחרים)	הערות
התרשמות כללית	<ul style="list-style-type: none"> - מה הייתה מידת שיתוף הפעולה של התלמיד בביצוע המבדק? 	<ul style="list-style-type: none"> 1. נמוכה מאוד 2. נמוכה 3. בינונית 4. גבוהה 		
	<ul style="list-style-type: none"> - כיצד את מעריכה את יכולת התלמיד להאזין ולדבר במהלך המבדק? 	<ul style="list-style-type: none"> 1. נמוכה מאוד 2. נמוכה 3. בינונית 4. גבוהה 		
	<ul style="list-style-type: none"> - כתבי אילו מטלות של השיח הדבור היו לו קשות במיוחד? עם אילו מטלות התמודד היטב? 			